

Nr 83

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående anslag för budgetåret 1959/60 till social-
attachéer jämte i ämnet väckta motioner.*

(3:e avd.)

I propositionen nr 121 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 13 mars 1959, föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad förslag om anställande av socialattachéer inom utrikesrepresentationen, dels ock till Socialattachéer å riksstaten för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 230 000 kronor.

Departementschefen anför, att vårt land tidigare under en kortare period har haft särskilda attachéer knutna till en del beskickningar för bevakning av den socialpolitiska utvecklingen i resp. länder. Sålunda inrättades år 1920 tre befattningar som socialattaché med placering vid beskickningarna i Berlin, London och Paris. Dessa befattningar bibehölls till mitten av år 1923, då antalet socialattachéer i samband med vissa besparingsåtgärder inom utrikesförvaltningen minskades till två. Ytterligare en befattning indrogs följande år, och den därefter kvarstående attachén stationerades i Genève. Även denna befattning blev indragen år 1933.

Spörsmålet om inrättande av en specialrepresentation för sociala frågor har sedermera aktualiserats vid några tillfällen men har av skilda anledningar fått vila. Frågan har nu åter framförts av Landsorganisationen och Svenska arbetsgivareföreningen, som i en gemensam skrivelse föreslagit, att befattningar för arbetsmarknadsattachéer skall inrättas vid våra beskickningar i Amerikas förenta stater, Frankrike, Storbritannien och Förbundsrepubliken Tyskland. De båda organisationerna har åberopat arbetsmarknadsparternas behov av informationer rörande förhållanden och utvecklingstendenser i andra länder på arbetsmarknadens område. Främst har de därvid, under hänvisning till den betydelse som arbetskraftskostnaderna har för vårt lands konkurrenskraft inom den internationella handeln, framhållit vikten av att utvecklingen i fråga om motsvarande kostnader i andra länder blir effektivt bevakad. Därjämte har förslagsställarna anført, att vårt land behöver upplysningar och impulser beträffande organisatoriska spörsmål, arbetarskyddsfrågor, produktivitetsutveckling, yrkesutbildning m. m.

De två organisationernas förslag har i princip vunnit instämmande från flertalet remissorgan.

Enligt departementschefens mening skulle en särskild socialpolitisk representation vid ett antal beskickningar fylla en betydelsefull funktion. Såsom de två organisationerna framhållit i sin skrivelse är det, inte minst med hänsyn till den roll som utrikeshandeln spelar i vårt lands ekonomi, av vitalt intresse att sakliga och initierade uppgifter om utvecklingen på arbetsmarknadens område i andra länder fortlöpande kan erhållas. Arbetsområdet för en socialpolitisk representation i utlandet bör emellertid inte begränsas till arbetsmarknadsfrågorna. Även när det gäller sociallagstiftningen och socialpolitiken i stort, är det av väsentligt intresse för oss att kunna följa utvecklingen utomlands. Den utvidgning av det internationella samarbetet på det socialpolitiska fältet som ägt rum efter det senaste världskriget har ökat betydelsen härav.

De upplysningar i angivna ämnen, som finns att hämta ur tidskrifter och andra offentliga publikationer, tillgodoser visserligen delvis behovet. Sådana uppgifter inflyter dock ofta ganska sent i allmänt tillgängliga publikationer. Därtill kommer att sakuppgifter om den faktiska utvecklingen i andra länder ofta är föga tillämpliga på svenska förhållanden, om de inte blir närmare belysta genom att ställas in i sitt politiska, sociala och ekonomiska sammanhang. Den allmänna orientering som erfordras för att bedöma och värdera informationsmaterialet mot en sådan bakgrund torde i regel förutsätta en mera stadigvarande vistelse i resp. land. Behovet av välorienterade analyser angående förutsättningarna för den socialpolitiska och arbetsmarknadspolitiska utvecklingen utomlands torde därför bäst tillgodoses med kontinuerlig bevakning och rapportering genom personer, som är speciellt inriktade på de sociala frågorna och som genom utbildning och praktisk verksamhet har förvärvat nödvändiga förutsättningar för uppgiften.

Ett värdefullt arbete för bevakning av arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska frågor utföres nu genom beskickningarna. I flertalet länder måste bevakningsuppgifterna även i framtiden ankomma på utrikestjänstens ordinarie personal. I de ur arbetsmarknads- och socialpolitisk synpunkt viktigaste länderna bör det emellertid kunna komma i fråga att inrätta tjänster för personal med de nyss angivna särskilda kvalifikationerna.

Det nämnes, att såväl Amerikas förenta stater som Storbritannien och Förbundsrepubliken Tyskland vid sina beskickningar i Stockholm har placerat specialattachéer med i huvudsak de arbetsuppgifter som skulle ankomma på svenska socialattachéer. Även Finland har en attaché i Sverige för vissa sociala uppgifter.

Mot bakgrund av det anförda föreslår departementschefen, att befattningar som socialattaché inrättas inom vår utrikesrepresentation. Socialattachéerna bör, i enlighet med vad nyss anförts, ha till uppgift att bevaka

och avge rapporter om utvecklingen på arbetsmarknadens och socialpolitikens område i sina placeringsländer. Vidare bör de stå placeringslandets myndigheter och organisationer till tjänst med uppgifter om motsvarande förhållanden i Sverige samt tillhandagå delegationer och studiebesökare från Sverige med informationer och handledning inom sitt verksamhetsområde. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare ange attachéernas arbetsuppgifter, formerna för deras rapportverksamhet m. m.

Till dess att någon erfarenhet vunnits av attachéernas arbete och utgångspunkter därmed erhållits för en bedömning av verksamheten på längre sikt, bör antalet befattningar begränsas till två. En av dessa bör vara placerad vid beskickningen i Washington. Beträffande den andra befattningen, vars innehavare bör tjänstgöra i Europa, synes det lämpligast att inte bestämma någon fast placeringsort. Vad som närmast kommer i fråga är att stationera befattningshavaren i London eller Bonn. Man bör emellertid lämna möjligheten öppen att låta honom, i varje fall tidvis, tjänstgöra vid annan beskickning än stationeringsortens.

Vad angår rekryteringsfrågan anser departementschefen det självklart, att socialattachéerna måste vara väl förtrogna med förhållanden och problemställningar på arbetsmarknaden och inom socialpolitiken i Sverige. De bör givetvis dessutom besitta tillräckliga språkkunskaper. I övrigt finner departementschefen det emellertid inte nödvändigt att begränsa kretsen av dem som skall kunna komma i fråga till befattningarna. Någon särskild prövningsnämnd, som skulle avge förord vid tillsättningar samt i övrigt övervaka attachéernas verksamhet, anses inte behöva inrättas.

Som förslagsställarna anfört och som också framhållits vid remissbehandlingen av förslaget bör förordnande som socialattaché avse en begränsad tid. Anställningstiden bör i allmänhet inte bli längre än tre år. Det bör emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att från fall till fall bedöma frågan om anställningens längd.

Socialattachéerna bör ha sin verksamhet förlagd till resp. beskickningar och vara underställda beskickningschefen. Erforderligt anslag bör dock anvisas under femte huvudtiteln. Någon anordning erfordras inom Kungl. Maj:ts kansli för att sammanhålla socialattachéernas arbete, genomgå och distribuera det material, som inkommer från dem, samt tillhandahålla dem material angående utvecklingen i Sverige. Innan erfarenheter av verksamheten erhållits är departementschefen inte beredd att ta närmare ställning till hur detta skall ske. Tills vidare bör personalbehovet tillgodoses med anlåtande av tillgängliga medel. Det är naturligt, att delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet ägnar socialattachéernas verksamhet särskild uppmärksamhet.

När det gäller avlöningsförmånerna till socialattachéer anses det ligga närmast till hands att ta utgångspunkt i de bestämmelser, som gäller för lantbruksattaché eller lantbruksrepresentant. Lantbruksattaché är place-

rad i lönegrad Ae 24. Socialattachéerna bör med hänsyn till att deras förordnanden avses bli kortvariga inte lönegradsplaceras, men nämnda lönegrad utgör enligt departementschefens mening en lämplig riktpunkt för bestämmande av deras arvoden. I övrigt torde i fråga om löneförmåner m. m. få tillämpas för utrikesrepresentationen gällande regler.

Med dessa utgångspunkter kan anslagsbehovet för två attachébefattningar beräknas på följande sätt. För avlöningar, inberäknat prisutjämningsstillägg och flyttningsersättning, till socialattachéer, placerade i Washington och London, beräknas ett årligt belopp av (87 000 + 74 000) 161 000 kronor. För flyttningskostnader, sjukvård, reseersättningar, expenser m. m. bör beräknas 69 000 kronor. De sammanlagda kostnaderna för socialattachéerna skulle således uppgå till 230 000 kronor för år. Även om befattningarna inte kan tillsättas redan vid budgetårsskiftet, räknar departementschefen med att socialattachéerna skall vara i verksamhet under större delen av nästa budgetår. Medel bör därför anvisas för helt år. För ändamålet bör ett särskilt anslag upptagas på riksstaten för nästa budgetår.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Boheman* (I: 457) och den andra inom andra kammaren av herrar *Ståhl* och *Rylander* (II: 568), vari har hemställts, att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 121 angående inrättande av tjänster för socialattachéer måtte dels uttala att ifrågavarande tjänster bör inrättas så snart det statsfinansiella läget förbättrats, dels ock avslå Kungl. Maj:ts begäran om ett förslagsanslag av 230 000 kronor för inrättande av två befattningar som socialattachéer under budgetåret 1959/60,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hagberg* (I: 458) och den andra inom andra kammaren av herr *Björkman m. fl.* (II: 567), vari har hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 121,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Thorsten Larsson m. fl.* (I: 459) och den andra inom andra kammaren av herr *Wahrendorff m. fl.* (II: 566), vari har hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om anställande av socialattachéer inom utrikesrepresentationen och det härför äskade förslagsanslaget av 230 000 kronor,

dels ock en inom andra kammaren av herr *von Friesen* väckt motion (II: 532) vari har föreslagits, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 121.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden hänvisas till motionerna I: 457, II: 567, II: 566 och II: 532.

Utskottet. Såsom departementschefen anført har vårt land tidigare haft särskilda attachéer knutna till vissa svenska beskickningar i utlandet för bevakning av den socialpolitiska utvecklingen i resp. länder. Sedan den sista befattningen indrogs år 1933 har frågan om inrättande av en dylik specialrepresentation fått vila intill dess att den på sistone aktualiserats genom den till grund för propositionen liggande gemensamma framställningen från Landsorganisationen och Svenska arbetsgivareföreningen om inrättande av befattningar för arbetsmarknadsattachéer.

Utskottet är i likhet med departementschefen ense med de båda organisationerna om att det inte minst med hänsyn till utrikeshandelns betydelse för vår ekonomi är av utomordentligt interesse att sakliga och initierade uppgifter om utvecklingen på arbetsmarknaden inom andra länder kan fortlöpande erhållas. Som departementschefen framhållit måste det emellertid även vara av väsentligt interesse att ingående kunna följa utvecklingen utomlands när det gäller sociallagstiftningen och socialpolitiken i stort. Utskottet hyser för sin del ingen tvekan om att en specialrepresentation med de uppgifter, som angivits i propositionen, skulle utgöra ett värdefullt komplement till vår ordinarie utrikesrepresentation, i varje fall när det gäller de ur arbetsmarknads- och socialpolitisk synpunkt viktigaste länderna. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att såväl Amerikas förenta stater som Storbritannien och Förbundsrepubliken Tyskland har specialattachéer med liknande uppgifter anställda vid sina beskickningar i Stockholm.

Av nu anförda skäl tillstyrker utskottet att riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag om inrättande tills vidare inom utrikesrepresentationen av två befattningar som socialattachéer för tjänstgöring i Amerikas förenta stater resp. Europa. Även det för budgetåret 1959/60 äskade anslaget kan utskottet tillstyrka. Härav följer att utskottet avstyrker de i anledning av propositionen väckta motionerna.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag även-
som med avslag å motionerna I: 457 och II: 568, I: 458 och
II: 567, I: 459 och II: 566 samt II: 532

a) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet
över socialärenden för den 13 mars 1959 förordad förslag om
anställande av socialattachéer inom utrikesrepresentationen;

b) till *Socialattachéer* för budgetåret 1959/60 under femte
huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 230 000 kronor.

Stockholm den 28 april 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit
från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Einar Persson, Ivar Johansson, Birger Andersson, Thun, Bergman, Holmqvist, Pålsson, Axel Johannes Andersson, fru Wallentheim, herrar Bertil Petersson, Ragnar Bergh, Jacobsson och Nestrup; samt
från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Thapper, Rubbestad, Jansson i Kalix, Persson i Växjö, Ståhl, Gustafsson i Stockholm, Svensson i Stenkyrka, Karlsson i Olofström, Nilsson i Göingegården, fröken Elmén, herrar Cassel, Almgren och Nihlfors.

Reservation

av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Axel Johannes Andersson, Ragnar Bergh, Jacobsson, Nestrup, Skoglund* i Doverstorp, *Rubbestad, Ståhl, Svensson* i Stenkyrka, *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herrar *Cassel* och *Nihlfors*, vilka ansett att utskottet bort avstyrka Kungl. Maj:ts förslag och att därför utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Inom utskottet har tvekan uppstått beträffande propositionens förslag. Ehuru skäl givetvis kan anföras för en förstärkning av vår utrikesrepresentation med socialattachéer i det dubbla syftet att tillgodose såväl statens som de enskilda arbetsmarknadsorganisationernas behov av information, kan utskottet dock inte finna att de i propositionen väckta förslagen är av den angelägenhetsgrad att de mot bakgrunden av rådande budgetläge bör bifallas av riksdagen. Utskottet avstyrker därför i likhet med motionärerna propositionen.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må med bifall till motionerna I: 457 och II: 568, I: 458 och II: 567, I: 459 och II: 566 samt II: 532 avslå propositionen nr 121.»